

IZREDNO NAPETA KRIMINALNA DRAMA zapletljive, presenečnej in misterioznih dejanj! Film umetniške kvalitete, film ljubezni in romantike ter krasnih posnetkov — Predstave ob 16., 19., 21. Danes premiera!

Glavna priča

SVETISLAV PETROVIC in SYBILLA SCHMITZ
KINO UNION — Telefon 22-21

DNEVNE VESTI

— Uredba o zavarovanju obrtnikov. Trgovinsko ministrstvo je izdelalo osnutek uredbe o zavarovanju obrtnikov. Uredba je izdelana na podlagi gradiva, ki ga je dobilo ministrstvo od zainteresiranih zbornic ter matematično tehničnega poročila, ki ga je podal strokovnjak za socialno zavarovanje. Osnutek uredbe je bil proučen v ministrstvu na posebni konferenci, ki so se udeležili poleg zastopnikov ministrstva tudi zastopniki beograjske, zagrebske in ljubljanske zbornice ter matematični strokovnjak. Osnutek uredbe predvideva obvezno pokojninsko zavarovanje na podlagi določb § 384 obrtnega zakona, zavarovanje za primer bolezni pa prepušča fakultativni odločitvi zainteresiranih obrtniških združenj. S tem je stopilo vprašanje socialnega zavarovanja obrtnikov v odločilno fazo. Pokojninsko zavarovanje obrtnikov naj bi stopilo v veljavo 1. januarja 1940.

— Iz državne službe. Imenovani so za uradniškega pripravnika pri sresnem načelnstvu v Slovenjgradcu Vinko Brenčič, za sestro pomočnico pri državnem uradu za zaščito mater in otrok v Ljubljani sestra pomočnica uradniška pripravnica Zdenka Velušček, za policijskega nadstraznika pri upravi policije v Ljubljani policijski stražnik Alojzij Colja in Metod Razpotnik, za policijskega stražnika pri upravi policije v Ljubljani Alojzij Rener in za sadjarja služitelja pri upravi državnih konjarn v Ponovičah Jožef Glinšek; premeščen je po službeni potrebi podnadzornik policijskih agentov Franc Pavlovčič od komisarijata železniške obmejne policije na Raketu k policijskemu komisarijatu na Jesenice.

— Iz banovinske službe. Za banovinskega uradniškega pripravnika pri banki upravi v Ljubljani je imenovana banovinska dnevničarka zvančnica pri prosvetnem oddelku Anica Brišnik.

— Ugodni izgledi za novo turistično sezono. Že zdaj kaže, da se nam obeta prihodnje leto ugodna turistična sezona. Hotelirji v Hrvaškem Primorju dobivajo dan za dnem prijave. Na Sušaku so se mudili te dni zastopniki turističnih uradov iz New Yorka, Chicaga in nekaterih drugih ameriških mest in so s hotelirji že sklenili pogodbe, po katerih bodo začeli ameriški letoviščarji prihajati na naše Primorje že v aprilu prihodnjega leta.

— Preureditev železnice Sunja. — Bosanski Novi. — Bihač v glavno proggo. Generalna direkcija državnih železnic namerava preurediti železniško proggo Sunja — Bosanski Novi. — Bihač v glavno proggo. Preureditvena dela naj bi bila končana do dograditve unske proge, ki se gradi od Bihača do Knina, tako da bi bila vsa progga od Sunje do Knina sposobna za normalen promet. Zagrebska železniška direkcija je izdelala načrte in proračun za preureditev proge Sunja — Bihač. Stroški bi znašali 38.000.000 din.

— Elektrifikacija okolice Karlovca. Karlovska mestna elektrarna je nedavno dogradila priključek električnega voda iz Kamanja na Vivodino, ki bo zdaj vsa elektrificirana. Zgrajen je bil tudi priključek na Metliko odnosno Črnomelj. Zdaj pa gradi priključek na Veliko Jelso. Kmetje iz Male Jelše so ustanovili združenje za elektrifikacijo in tudi ta vas dobi kmalu elektriko.

— Uslužbenici v advokatskih pisarnah morajo biti zavarovani. V pisarni nekoga beograjskega advokata je bil uslužben državni upokojenec in advokat ga ni zavaroval pri Okrožnem uradu. Urad mu je predpisal plačevanje prispevkov, toda advokat se je proti temu pritožil na državni svet, ki je pa pritožbo zavrnil. Državni svet se je postavil na stališče, da morajo biti uslužbenici advokatskih pisarn zavarovani, čeprav so državni upokojenci.

— Uvedba brzojavne in telefonske službe pri pomožni pošti Kapele. Dne 7. decembra je bila pri pomožni pošti Kapele uvedena brzojavna in telefonska služba.

— Največ lesa izvažamo v Italijo. Naš izvoz lesa v prvih 8 mesecih tekočega leta je znašal 639.042 ton v vrednosti blizu 570 milijonov. Od tega odpade na gradbeni les 437.000.000, na železniške prage nad 33 milijonov, na drva pa nad 5 milijonov. Največ našega lesa je šlo v Italijo in sicer za 124 milijonov. Lani smo pa izvozili v Italijo za 138 milijonov lesa. V Nemčijo skupaj z Avstrijo je šlo lani za 140 milijonov našega lesa, letos pa za 111 milijonov.

— Tuji državljani ne morejo dobiti poselskih knjižic. Po odredbi Srednjega urada za posredovanje dela pri ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja tuji državljani sploh ne morejo dobiti poselskih knjižic in sicer ne glede na to ali so kvalificirani ali ne, vajenci, delavci ali uslužbenici in ne glede ali jim je bila prej izdana poselska knjižica v smislu ukinitve § 307 obrt. zakona.

— Odvetniška vest. Advokat iz Ljubljane dr. Igo Janc se je 1. decembra preselil s svojo pisarno na Jesenice.

— Za mrtve proglašeni. Okrožno sodišče v Ljubljani je uvedlo postopanje, da se proglašajo za mrtve Anton Rihar z Verda, Dejan Hubmajer iz Ljubljane, Matevž Frakelj iz Dražgoš, Jože Pegan iz Skofje Loke in Karel Hubmajer iz Ljubljane.

— Iz »Službenega lista«. »Službeni list kr. banske uprave dravske banovine štev. 100« z dne 14. t. m. objavlja naredbo o programu in načinu opravljanja strokovnih izpitov pri bratovskih skladnicah, pravilnik o zamenjavi dolžniških listin z novimi obveznicami, sprememba obrazca ačesta za kontrolo semenja kulturnih rastlin, odkupne cene oljnatega semenja letine 1939, seznam uprav javne službe za posredovanje dela: javnih borz dela, njihovih podružnic, ekspozitur in poverjeništev. Bernsko konvencijo za zaščito literarnih in umetniških del. — X Uporaba na Sarawak in brit. Severni Borneo, mednarodno kon-

vencijo o pobijanju ponarejevanja denarja. Pripot Brazilije, telefonski promet z Italijo, in razne objave iz »Službenih novine«.

— Za bratom se sestra. Včeraj teden je umrl v Martinjaku pri Cerknici znani industrialec g. Franc Premrov, včeraj je pa v Kočevju za vedno zatisnila oči njegova sestra Lina, rojena Revén, vdova po višjem davčnem upravitelju, tašča zdravnišarja v Lukovci dr. Komotarja. Pokojna je bila v Kočevju splošno znana in priljubljena. Pogreb bo v petek ob 15. na pokopališču v Kočevju. Bodi ji lahka zemlja, težko prizadetim svojim naše iskreno sožalje!

— Dobave. Sola za žandarmerijske pripravnike dravskega žandarmerijskega polka v Ljubljani razpisuje pismeno licitacijo za dobavo življenjskih potrebščin za šolsko menažo. Pogoji so razvidni v pisarni Združenja trgovcev v Ljubljani. Ponudbe do 20. t. m.

— Vreme. Vremenska napoved pravi, da bo deloma oblačno in spremenljivo vreme. Včeraj je deževalo na Rabu. Najvišja temperatura je znašala v Splitu in Kumboru 15, v Dubrovniku 13, v Ljubljani 11,2, na Rabu 11, na Visu 10, v Zagrebu 9, v Beogradu 8, v Sarajevu 6. Davi je kazal barometer v Ljubljani 766,4, temperatura je znašala 6,8.

— Med prepriom ustrelil ženo. V Veliki Pisanici pri Bjelovaru se je odigrala v ponedeljek krvava rodbinska tragedija. Kmet Jakob Stigel je med prepriom ustrelil svojo ženo Katarino. Stiglov zakon je bil v začetku srečen, pozneje sta se pa začela zakonca prepirati, zlasti od kar je žena bolehal. V ponedeljek je med prepriom mož pograbil lovsko puško in ustrelil dvakrat na ženo. Zadel jo je oba-krat. Bila je takoj mrtva. Po zločinu se je mož sam prijavil orožnikom. Izgovarja se, da ga je hotela žena ustreliti in da se je puška sama sprožila.

— Strelitni deček se je po nesreči ustrelil. V ponedeljek se je pripetila v Subotici težka nesreča. Strelitni sinček železnicega uradnika Tibora Barvana se je nehote ustrelil s samokresom v prsi in obležal mrtve. Otrok je prišel k sosedovim, da bi se igral z njihovimi otroci. Igrali so se v spalnici. Med igrjo je deček odprl sosedovo nočno omarico, kjer je bil samokres. Jel se je igrati z njim, pa se mu je sprožil in krogla ga je zadel v prsi.

— Dober želedec ima brezposelni trgovski pomočnik Vlado Marušič, ki je pojedel v Varaždinu za stavo 25 štrukljev, 10 roglčkov, 1 kg kruha in pol kg sira. Pri tem je popil tudi precej vina in nazadnje je dobil še 50 din, za kolikor je bila sklenjena stava.

— Žrtev alkohola. V Subotici so našli včeraj jutraj mrtvega 53-letnega delavca Andreja Gencla. Podlegel je zastrupljenju z alkoholom. V ponedeljek ponoči je popil toliko žganja, da je nastalo zastrupljenje.

— Vprico matere si je prebodel srce. V ponedeljek zvečer si je v Varaždinu končal življenje 20-letni Viktor Salaj iz Lipove. Bil je božjasten. Ko je sedel v ponedeljek z domačinim k večerji, je prosil mater, naj mu prinese kuhinjski nož, češ da bo lupil krompir. Ko je mati nož prinesla se je zabodol z njim v srce in bil je takoj mrtve.

Iz Ljubljane

— Iz Stavbna dela. Vreme je še vedno nenavadno ugodno za stavbna dela, zato je živahno še na mnogih stavbiščih v mestu. V mestnem središču je zidanje Batove palače pred pošto zdaj edino večje stavbno delo. Zdal betonirajo strop drugega nadstropja. Precej dobro napreduje delo tudi pri poslopiju Zavoda za strojništvo nasproti tehnike ob Askerčevi ulici. Pritlično zidovje je že zbetonirano, razen dvoristične trakta, ki bo slonel na železobetonskih pilotih. Če ne bo nastopil mraz, bodo dela nadaljevali na obeh omenjenih stavbah, dokler ne bodo dosegli vrha. Vendar vse kaže, da bodo morali pri Batevi palači pozami prenehati z delom.

— Iz Sestaneke ljubiteljev lutk. Jugosl. lutkarski savez sklicuje za drevi ob 20. debatni večer v lutkovni dvorani Sokolske matice v Narodnem domu (vhod z Bleiweisove ceste). Večer je sklican z namenom, da se lutkarji in prijatelji lutkarstva spoznajo med seboj ter porazgovore o perečih lutkarskih vprašanjih. Vabljeni so vsi, ki se zanimajo za lutkarstvo, ne glede na to, ali so člani JLS ali ne.

— Iz Zanimivo predavanje o divjadi v gorah pripravlja Slovensko planinsko društvo. Predaval bo g. dr. Joža Herfort v torek 20. t. m. ob 20. v »Beli dvorani« hotela Union na Miklošičevi cesti. Številne skioptične slike bodo kazale naše planinske živali, predavatelj, ki je znan strokovnjak, pa nam bo pripovedoval o njih življenju. Vstopnice dobite v predprodaji v pisarni SPD v Ljubljani, Aleksandrova cesta 4/1.

— Iz Jadranska straža obvešča svoje članstvo, da se bo vršilo v četrtek 15. t. m. ob 20. uri v restavracijski sobi »Zvezde« nje- no prvo letošnje predavanje. — Predaval bo g. prof. Bačar Rafael o temi »Potovanje rib v Jadranu«. Predavanje bo spremljalo več skioptičnih slik. Članstvo kakor tudi vsi prijatelji Jadranske straže se vabijo, da se zanimivega predavanja v čim večjem številu udeležijo. Vstop prost. Po predavanju družabni sestanek.

— Iz II. delavski prosvetni večer kot prosvetni večer v spomin na 20-letnico smrti Ivana Cankarja priredita »Vzajemnost« in »Zarja« v četrtek 5. t. m. ob 20. v dvorani Delavske zbornice. Spored je sestavljen iz enodejanke »V temi«, iz odlomka »Martin Kačur«, 3. dejanje »Hlapci« in recitacij. Godba »Zarja« bo izpopolnila program z dvema točkama. Vstopnice po 8, 6, 4 in 2 din se dobe v Strokovni komisiji, Delavska zbornica, I. nadstropje.

— Iz Nevarnost odtrganih elektrovedev. Pozimi, ko se sneg oprizema električnih žic in na mnogih krajih pretrga elektrovede, da vise v zraku ali leže na cesti, naj se nikdo ne dotakne odtrgane žice, ker je smrtno nevarno. Kdorkoli opazi odtrgani elektroved, naj takoj obvesti mestno elektrarno, da čim prej popravi omrežje. Potrgane žice so posebno nevarne zivalim, zato naj po vozniki takoj počakajo z živino in se žicam zanesljivo izognejo ter tudi takoj javijo pretrgani elektroved.

— Ošpice so se v zadnjih dveh mesecih v Ljubljani in vsej okolici tako zelo razširile, da skoraj ni več upanja za naglo zaježitev. Težko bo obvarovati pred infekcijo razne otroške zavode, bolnica pa je polna in ne more več izolirati na ošpicah bolnih otrok. Zato prosi občna državna bolnišnica v Ljubljani, naj starši pošiljajo v bolnišnico samo težke in komplicirane primere ošpic, navadne naj pa zdravijo doma pod nadzorstvom zdravnika.

— Filozofsko društvo bo priredilo v soboto ob 18. svoje tretje predavanje o temi: »Psihologija kot empirična vedna«. Predaval bo znani eksperimentalni psiholog zagrebske univerze dr. Kamiro Bujas. K temu važnemu predavanju vabi odbor vse, ki se želijo seznaniti s pravim bistvom, namenom in tudi z osmisljenimi uspehi modernega psihološkega dela. Vstop prost.

— Iz Diplomirani tehničarji. Izredni občni občni zbor bo v petek 16. t. m. ob 20. uri v mali dvorani restavracije Zvezde. Udeležba vseh tovarišev zelo važna.

— Iz Ljudska univerza v Ljubljani. Drevi bo predaval prof. dr. Ernest Turk o stremljenju Jugoslovanov za njihovo osvoboditev. Predavanje se bo vršilo v mali dvorani Filharmoničnega društva (Kino Matica) in je vsakomur dostopno. Pričetek ob 20. uri.

— Iz Znameniti filharmonični orkester Zdrženih držav izvaja pod taktirko dirigenta Fridrika Feherja uverturo Wagnerjevega »Tannhäuserja«. Ljubljancani, ljubitelji operne in glasbene umetnosti, bodi imeli nepozaben užitek, če si bodo ogledali in slišali to senzacijo v glasbenem filmu, ki ga predvaja od danes naprej kino Sloga. S kako virtuoznostjo in preciznostjo izvaja ta ogromni, nad 150 godbenikov močan orkester znamenito Wagnerjevo skladbo je edinstveno, nepopisno. To se mora edino slišati. Uprava kina Sloga bo z glasbenimi dopolnilnimi filmi kljub velikim izdatkom in stroškom nadaljevala, računa pa seveda, da bodo take predstave deležne večjega poseta, vsaj s strani onih ljudi, ki imajo za lepoto glasbe zanimanje in smisel! »Tannhäuserjevo uverturo« teče pri vseh predstavah kot dopolnilo, naj si ogledajo vsi Ljubljancani v kinu Slogi.

— Iz Državni konservatorij proslavi v petek 16. t. m. ob 17. v okviru interne vaje v Hubadovi pevski dvorani postopja Glasbene Matice v Vegovi ulici 60 rojstni dan slovenskega skladatelja Antona Lajovica. Izvajali bodo izključno slavljenceve samo- in dvospeve. Uvodno besedo govori g. prof. Vilko Ukmar. Prijatelji in ljubitelji slavljenceve umetnosti so vabljeni in dobrodošli.

— 20-letnico Jugoslavije pa proslavi državni konservatorij z javno produkcijo, na kateri se bodo izvajale skladbe slovenskih skladateljev, v ponedeljek 19. t. m. ob 18.15. Ta produkcija se vrši v veliki filharmonični dvorani.

— Iz V Stritarjevi ulici št. 6 v Ljubljani pri franciškanskem mostu se sedaj nahaja optik in urar FR. P. ZAJEC, torej ne več na Starem trgu. — Samo kvalitetna optika.

— Iz Predavanje »Kaj mora vedeti mati o duševnem razvoju zdravega in bolnega otroka« bo jutri ob 20. na ženski gimnaziji, Bleiweisova cesta. Predava dr. Niko Vončina.

— Iz Tatinski prsti povsod. Iz mlekarne v Stenčevi ulici je nekdo ukradel 20 zavil pecivnega praška. — S hodnika na Bleiweisovi cesti 2 je tat ukradel Vesni Mitičevi 700 din vrednih siv plašč. — Iz poslopja železniške kurilnice na glavnem kolodvoru je nekdo odnesel Stefanu Aliču 500 din vredno zimsko suknjo. — Iz stanovanja na Rebrji pa je bila ukradena zimska suknja Jožetu Srebrnjaku.

— Iz Dve žrtvi prepira. 24-letni brezposelni delavec Ivan Ofacija se je smočil na Glincah vmešal v prepir na trgu poleg Tržaške ceste. Naenkrat pa je nekdo potegnil samokres in ustrelil. Krogla je zadela Ofacijo v levo nogo nad kolonom, da so ga morali prepeljati v bolnico. — Tja se je ponoči zatekel tudi Peter F. po poklicu klobutar, ki ga je v prepiru nekdo ranil z nožem pod levim očesom.

Preselila

se je s Starega trga trvdka

FR. P. ZAJEC

IZPRAŠAN OPTIK IN URAR

v Stritarjevo ulico št. 6

pri franciškanskem mostu (tromostovje) LJUBLJANA

Priporoča se za nadaljnjo naklonjenost.

CENE SOLIDNE! STROKOVNA IZVRŠITEV!

MALI OGLASI

Beseda 50 par, davek posebej. Prekliti, izjave beseda Din 1.—

davek posebej

Za pismene odgovore glede malih oglasov je treba priložiti znamko. — Popustov za male oglase ne priznamo.

RAZNO

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8 Din

ZA VSAKO PRILIKO najboljše in najcenejše »Hubertuse«, površnike, perilo in vsa oblačila nudi

PRESKER Ljubljana, Sv. Petra cesta 14

50 PAR ENTLANJE azuriranje, vezenje zaves, perila, monogramov, gumbic. Velika zaloga perja po 6,75 din. »Julijana«, Gosposvetska cesta 12

PRODAM

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8 Din

MEDARNA Ljubljana, Zidovska ul. 6, nudi sortirani prvovrstni cvetlični med po najnižji ceni 2670

LES, TRD IN MEHAK, SUH, vseh vrst, ladijska tla, parkete, furnir itd. dobite pri Lavrencić & Co. parna žaga, Ljubljana, Vošnjakova ul. 16. Tel. 23-74. 2867

POMARANČE, MANDARINE, rozine — naprodaj, cene nizke. Zaloga — Ljubljana, Tyrševa cesta 48. 2875

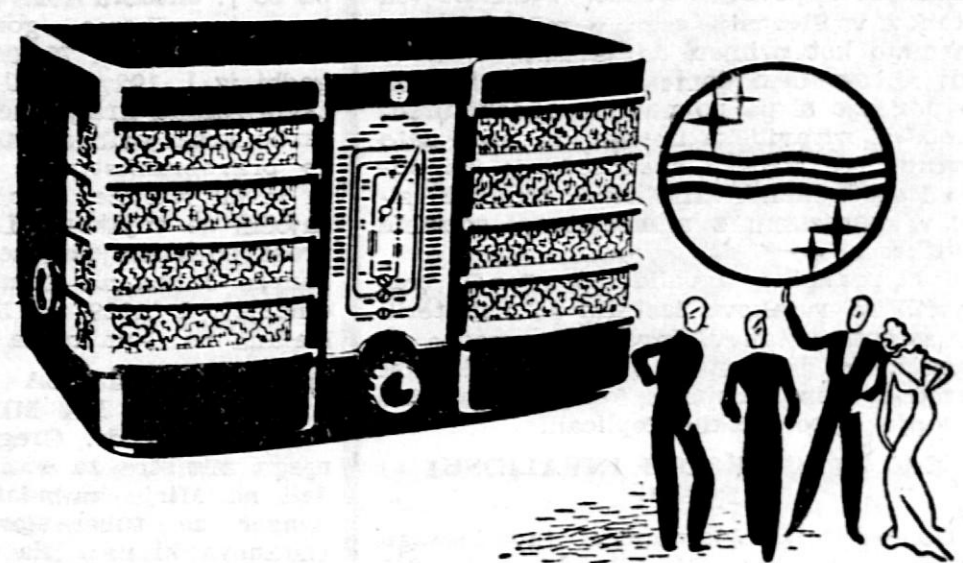
DOPISI

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8 Din

PSIHOGRAFOLOG KARMAH sprejema obiske vsak dan od 9. do 12. in od 15. do 19. popoldne v hotelu Soci, Sv. Petra c. v Ljubljani. 2783

KLISEJE ENO IN VEČBARVNE **JUGOGRAFIKA** SV. PETRA NASIP 23

PRIPOROČA SE delikatna trgovina I. Buzzolini, Lingarjeva ul., za škofijo, Kreslija. 2879

ČE JE ZUNAJ VIHAR IN SNEG

JE NAJLEPŠE DOMA, POSEBNO TEDAJ, CE SKRBI PHILIPS RADIO ZA RAZPOLOZENJE, KVALITETNO ZNAMKO DOBITE V RAZLIČNIH MODELIH PRI

H. Suttner, Ljubljana

ALEKSANDROVA C. 6

PHILIPS 215

NAJMODERNEJSI 3+1 CEVNI SUPERHET Z OKTODO KOT CEV ZA OSCILACIJO — 7 UGLASENIH KROGOV, KRATKI, NORMALNI IN DOLGI VALOVI, DOBITE ŽE ZA

Din 175.— mesečno

OGLED IN PREDVAJANJE BREZOBVEZNO — PROSPEKTI BREZPLAČNI!

Zahvala

Za izraze pristrčnega sočutja in sožalja, ob bridki izgubi naše ljubljene mame, stare mame, tašče in tete, gospe

ANE NOVAK, roj. DOLENC

VDOVE VIŠJEGA POŠTARJA

kakor za poklonjeno cvetje in vence, se vsem iskreno zahvaljujemo. Posebno se zahvaljujemo »Prvemu slov. pevskemu društvu Lira« za zadnje pevške mile pozdrave in vsem, ki so blago pokojnico spremlili do groba.

KAMNIK, dne 12. decembra 1938.

ŠTEFI, NUŠKA, MILKA, hčere in ostalo sorodstvo.

Umrla je naša dobra mama, stara mama, tašča, teta, sestra in svakinja, gospa

Lina Revén roj. Premrov

vdova viš. davčnega upravitelja v p.

Pogreb drage pokojnice bo v petek 16. t. m. ob 3. uri popoldne iz hiše žalosti.

KOČEVJE, dne 13. decembra 1938.

Zahujoče rodbine:

REVÉN, MERALA, CEPUDER, DR. KOMOTAR

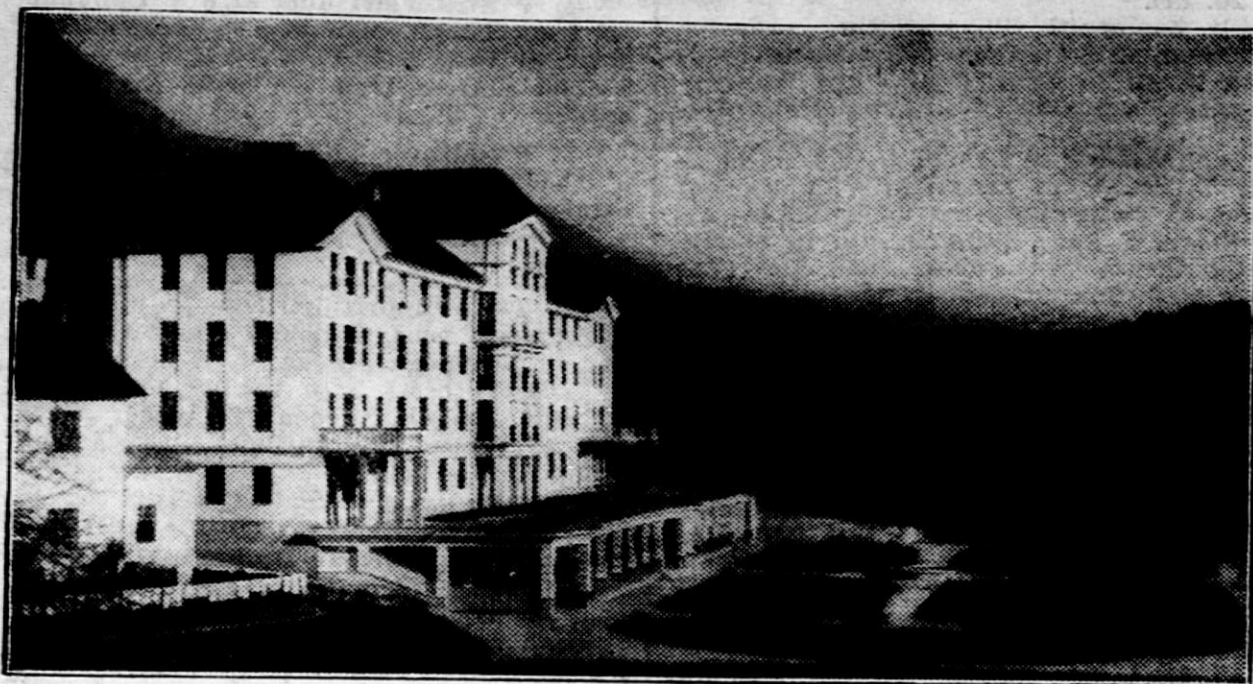
KINO SLOGA, tel. 27-30.

Charlie Chan na dirkah

Danes premiera napetega detektivskega filma v glavni vlogi Warner Oland. — Dodatek: glasbeni film R. Wagnerjeve uverture »TANNHAUSER« izvaja po narodnem filharmoničnem orkestru zedinjenih držav ameriških. Dirigent: Friderik Feher. — Ob 16., 19. in 21.

Slovenski invalidski domovi in fondi

Zdravilišče na Golniku ni ne državno ne banovinsko, marveč spada med premoženje Narodnega invalidskega fonda

Zdravilišče na Golniku

Ljubljana, 14. decembra. Zdej, ko je izšla invalidska uredba, bo javnost tudi zanimalo, da obstoje posebne invalidske ustanove, ki izhajajo celo iz pred preračuna in ki so bile namenjene v korist vojnih žrtvam, a temu namenu vendar niso povsem služile. Vrednost teh ustanov v Sloveniji sega v milijone. Naj omenimo kot primer, da je last invalidov tudi »Beogradski dom« v Rogoški Slatini. To poslopje si pa po novi invalidski uredbi obdrži zdraviliška uprava, ki mora zato povrniti vse stroške za dosedanje investicije Narodnemu invalidskemu fondu in sicer v sporazumu z ministrstvom socialne politike.

Toda pravno so invalidi po »Fondu vračajočih se vojakov« lastniki še nekaterih pomembnih ustanov. Invalidska uredba se omenja, da je v naši banovini tudi last Narodnega invalidskega fonda zdraviliško poslopje v Dolenjskih Toplicah.

KAJ JE »NARODNI INVALIDSKI FOND«

Ustanovitelj »Narodnega invalidskega fonda« je bil knez Mihajlo, ki je l. 1867 po zmagi nad Turki daroval 88.000 zlatih dukatov v korist vojnih žrtv. To plemenito dejanje je zapustilo med srbskim narodom zelo globoko vtis. Tudi temu je treba pripisovati, da so se srbski vojniki bojevali v osvobodilnih bojih izredno požrtvovalno. Če bi nihče ne skrbel za invalide prejšnjih vojn, bi marsikoga bolela nehalnost do trpinov, ki so se borili za narodno osvoboditev. To je tako pomembno, da bi ne smeli nikdar pozabiti, če bi nas že ne skrbelo, da je treba invalidom pomagati že zaradi njihovega trpljenja.

Narodni invalidski dom ima torej že tradicijo in zdaj po novi invalidski uredbi se je povečal, ker pod njegovo upravo spada več številne ustanove, invalidski domovi, ortopedski zavodi (tudi ortopedski delavnice v Ljubljani), številna zdraviliška poslopja itd. Kapital sklada služi za vzdrževanje in razširjanje poslopij ustanov ter razne socialne namene.

»SLOVENSKI NARODNI INVALIDSKI FOND«

Tako bi lahko imenovali premoženje, ki se je nabralo delno že med vojno v »Komisiji za preskrbo vračajočih se vojakov«. Že l. 1915 so bile ustanovljene komisije za preskrbo vračajočih se vojakov v avstrijskih deželah. Na Kranjskem je izdal baron Teodor Schwarz, tedanji deželni predsednik, oklic, naj bi društva in zasebniki prispevali komisiji, ki jo je ustanovilo ministrstvo za notranje zadeve, darove za vojne žrtve. Delokrog komisije je bil zelo obsežen: specialno ortopedično zdravljenje invalidov, šolanje nosilcev protez, preskrba sprejema in zdravljenja v zdraviliščih, posredovanje dela itd. Prispevke so sprejemali uradi in tudi časopisi. Pravila komisije so bila nekakšen začasn invalidski zakon. Določala so med drugim, da se sredstva stekajo iz deželnih in občinskih prispevkov, darov korporacij, prostovoljnih prispevkov zasebnikov in iz dohodkov prireditelj. Kmalu se je zbrala leva vsota denarja, ki jo lahko imenujemo »Slovenski invalidski fond«, saj je bila zbrana iz slovenskega denarja.

KAKO SO UPRAVLJALI IN NALOŽILI DENAR

Komisija je dajala podpore invalidom, jim preskrbovala službe, zdravljenje, ortopediranje, šolanje v invalidskih šolah in tako dalje, a razen tega je ustanovila Invalidski dom v Ljubljani, kupila Slemalovo vojašnico v Celju, poslopje v Rogoški Slatini in v Dolenjskih Toplicah, posebno ugodno je pa kupila golniški

KAKO JE NASTALO GOLNIŠKO ZDRAVILIŠČE

Nova komisija je kmalu začela razmišljati o preureditvi golniških poslopij v zdravilišče za tuberkulozne invalide. Ustanovljen je bil poseben odbor. Odločili so se, naj bi zavod imel v moškem oddelku 72 bolniških postelj, v ženskem pa 69. Stroški so bili preračunani na 6860 kron.

Revizijsko poročilo komisije iz l. 1924 je precej zadovoljivo. Številke nam kažejo, da je bilo premoženje fonda znatno. V Hipotekarni banki je bilo naloženo 132.052 dinarjev, razen tega je bila manjša vsota naložena v čerkovnem zavodu in nekaj denarja je bilo v ročni blagajni, tako da je gotovina znašala 139.890 din. Razen tega so še dolžniki dolgovali komisiji 156.540 dinarjev. V blagajni so imeli še obveznic 7%, državnega investicijskega posojila v nominalni vrednosti 100.000 din in še nekatere druge vrednostne papirje. Predvsem je pa treba upoštevati, da je komisija investirala večje vsote za ureditev golniškega zdravilišča, in sicer od l. 1920 do vstevši l. 1924 3.548.014 din.

Od 29. novembra l. 1921 ni bila v »Uradnem listu« objavljena nobena sprememba v odboru »Komisije za preskrbo vračajočih se vojakov«, a vendar je postal podpredsednik namestu Adolfa Ribnikarja dr. Fr. Goršič, načelnik oddelka za socialno politiko. V odbor je prišel tudi projektant golniškega zdravilišča arh. Ivan Vurnik.

KOMPLIKACIJE Z UPRAVO GOLNIŠKEGA ZDRAVILIŠČA

Leta 1925 je dr. Goršič pisal ministru za socialno politiko, da sta v golniškem sanatoriju že uporabni dve nadstropji s 120 bolniškimi posteljami in da bodo potrebovali še 2,5 milijona din za vsa dela. Dalje je navajal, da je za invalide iz Slovenije dovolj 45 do 50 postelj. Dr. Goršič se je pritoževal, da osebe ne zmagujejo več dela, a v javnosti se kritizira, da je mnogo bolniških postelj prostih. Predlagal je, naj bi ministrstvo omejilo število postelj za invalide na 70, druge postelje bi naj zdravilišče nudilo bolnikom, ki bi lahko plačali zdravljenje. Država bi kriš stroške za zdravljenje invalidov (70), za kar bi izdala na leto okrog 2.250.000 din in prihranila bi 8 milijonov.

Invalidi pri upravi zdravilišča niso imeli nobene besede, ker niso bili zastopani v komisiji in so nekateri gospodje skušali urediti upravo po svojih željah.

Dr. Goršič si je delj časa zaman prizadeval, da bi pridobil ministrstvo za svoje načrte, a ni dosegel drugega, kakor da mu je inspektor ministrstva za socialno politiko poslal navodilo, naj se dogovori s SUZORjem glede prevzemanja njegovih bolnikov, da bodo zasedene vse bolniške postelje, število postelj za invalide pa omejeno. Dr. Goršič mu je odgovoril, da bi ta rešitev naletela v javnosti na ostro kritiko in da bi ne bilo dobro uvesti načina simbole »v velik državni zavod«. Zadolgovlja rešitev po njegovem mnenju ni bila le, da bi likvidirali »Fond za preskrbo vračajočih se vojakov«. Fond je lastnik zdravila, a načeloval mu je on, dr. Goršič, kakor je poročal. Po njegovem mnenju ni nobene prave ovire za likvidacijo fonda ter za prepis golniškega posestva s poslopiji na erar. Golnik bi naj bil že naveden v prihodnjem finančnem zakonu.

Toda do tega ni prišlo, ker je leta 1925 izšel invalidski zakon, ki je v členu 87 določal: »Invalidski fond bivše Avstro-Ogrske, ki pripadajo iz likvidacije naši državi, spadajo v Narodni invalidski fond«.

Vendar golniško zdravilišče ni prešlo v last Narodnega invalidskega fonda. Dr. Goršičovo prizadevanje je končno rodilo vsaj delen uspeh. Ministrstvo za socialno politiko je izdalo odlok, ki je z njim pooblastilo »Fond za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani«, da sme prevzemati v zdravljenje na Golniku do 90 bolnikov, ki niso invalidi, vendar mora biti vedno dovolj postelj za invalide. — Toda, ker v »Fondu za preskrbo vračajočih se vojakov« niso bili in niso zastopani invalidi, »odnosno organizacije, ki bi morale biti, n. p. »Združenje vojnih invalidov, vdov in sirot«, »Zveza jugoslov. dobrovoljcev«, »Legija koroskih borcev«, »Maistrovi borci« in »Združenje rezervnih oficirjev«, ga niso uporabljali njegovi dejanski lastniki. Zato tudi niso imeli vploga v račune ter upravljanje golniškega zdravilišča. Upravni odbor je tudi l. 1926 sprejel novi pravilnik »Fonda za preskrbo vračajočih se vojakov za Slovenijo«. Po njem tvorijo upravni odbor le trije člani: načelnik je vsakokratni oblastni referent za socialno politiko v Ljubljani. V pravilniku je golniško zdravilišče imenovano trikrat kot državno.

AMBULATORIJ ZA TUBERKULOZNE NA MIRJU

Po zamisli dr. Gregorja Žerjave, tedanjega ministra za socialno politiko, so zidali na Mirju ambulatorij, nekakšen dispanzer za tuberkulozne vojne invalide. Ustanova bi naj bila v poslopiju, kjer je zdaj Rudarski inštitut nasproti poslopja tehniške fakultete. Ko se niso bila končala vsa stavbena dela, je bila l. 1923 sklicana pri pokrajinski upravi anketa o tem, kakšnemu namenu naj služi poslopje. Stavbena dela so dotlej veljala 750.000 din in so bila financirana iz invalidskih sredstev državnega proračuna. Na anketi je stavbni strokovnjak izjavil, da bi bilo treba še do četrta milijona din stroškov za končna stavbena dela. Končno so se sporazumeli, naj bi država dela ne nadaljevala, da pa zaradi tega invalidi ne bodo prizadeti; kaj bi naj invalidi dobili namestu tega poslopja, na anketi niso sklenili. Pozneje pa tudi niso bili odškodovani; izgubili so še marsikaj, tudi Invalidski dom v šentpetrski vojašnici.

INVALIDSKI DOM V CELJU

»Fond za preskrbo vračajočih se vojakov« je postal 18. decembra l. 1920 lastnik bivše Slemalove vojašnice v Celju, kjer je zdaj splošna bolnica. Kupnina je znašala 760.000 din. Vojašnica je bila namenjena za celjski Invalidski dom. Lastnik poslopija je vedno »Fond za preskrbo vračajočih se vojakov«, od česar pa invalidi nimajo nobene koristi.

Prav tako invalidi niso dobili svojega doma v Rogoški Slatini, a kot rečeno, za to poslopje bodo dobili vsaj odškodnino. Po prejšnjih invalidskih zakonih bi moralo premoženje invalidskega sklada služiti invalidom, pa tudi po novi invalidski uredbi. Toda uredba ne navaja, da je last Narodnega invalidskega fonda tudi golniško zdravilišče, kakor tudi ne omenja Slemalove vojašnice.

FOND VRAČAJOČIH SE VOJAKOV KOT PRAVNA OSEBA

Leta 1918 (25. novembra) je Narodna vlada v Ljubljani pod predsedstvom Antona Kristana, poverjenika za socialno skrb, razpravljala o invalidskih fondih in potrebi, da se Kranjska deželna komisija za preskrbo vračajočih se vojakov preimenuje v Komisijo za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani. Pozneje je bila izdana naredba poverjenika za socialno skrbstvo o tem preimenuvanju. Razpuščena je bila prejšnja komisija in sestavljena nova s predsednikom Ivanom Šubcem, tedanjim ravnateljem državne obrtne šole, kot poverjenikom za socialno skrb. Člani komisije so bili poverjeniki narodne vlade (odsek za obrambo, zdravstvo, industrijo in trgovino, javna dela itd.), deželni zdravstveni načelnik, zastopniki dobrodelnih društev, javni delavci itd. Invalidi niso bili zastopani.

33

Tam je ostal komaj dve minuti, toda mladeniču se je zdela to cela večnost. Videl je, da nese Goodley v roki železno skrinjico in tisti hip se je spomnil na staro letališče v Chicagu. Bil je takrat na letališču, ko je prispel vojaški avto in iz njega je izstopil častnik z enako skrinjico v roki.

Polkovnik Morris je takrat častnika že pričakoval.

— Ste jih prinesli?

Častnik je prikalil in odprl skrinjico. V žaganju je bilo spravljenih več okroglih predmetov.

Gray je radovedno pristopil in Morris mu je takrat pojasnil, kaj je to.

— To so nevarne igrače, razumeš. Morda jih nikoli ne bomo potrebovali. Toda za vsak slučaj sem jih vzel nekaj. Človek nikoli ne ve, kaj ga čaka. Zadoštevajo vzeti to jajce v roko, zasukati iglo tu in izpustiti jo. Bomba je pripravljena in v petih sekundah se razleti. Te bombe so sicer nekoliko drugačne, kakor one, ki jih rabimo zdaj v vojski, toda za nas so pripravljene.

Ta spomin se je zasvetil mladeniču v glavi. Takoj je spoznal, kaj namerava stari Goodley.

— Prevzemite zopet pilotiranje letala, — je zakričal, to opravite že sam, saj znam ravnati z bombami.

Goodley mu je previdno izročil skrinjico, sam pa je sedel na svoje mesto in se sklonil nad visinsko krmilo.

— Spustiva se nad jezero! — je zakričal, da bi prekril motor. — Izpuli iglo, počakaj dve se-

kundi, potem pa vrzi. Računaj z vetrom in najino hitrostjo.

Mladenič je prikalil.

Bil je tako razburjen, da odgovoriti sploh ni mogel. Krepek si je nataknil letalsko kapo in naočnike. Potem je pa odprl vse okence in se sklonil iz letala.

Veter se je upiral vanj in mladenič je težko dihal.

Zrl je na nepremično daleč naprej; videl je, kako divja tam boj. V taborišču niti slutiti niso, da se sovražnik pripravlja napasti jih od zadaj. Opazili tudi niso, da bo zdaj zdaj prihrumela nevihta. Med pokanjem pušk in regljanjem streljnice so bili najbrž preslišali bobnenje vračajočega se letala.

Goodley je ustavil motor in se spustil na sto metrov nad jezero.

— Potegni! — je zaklical in Gray ga je ubogal. Veter mu je trgal kapo z glave in roke so se mu tresle.

Zavedal se je pa, da je vprav v teh njegovih rokah rešitev taborišča in tovarišev.

— Izpusti! — se je glasilo novo Goodleyevo povelje.

Kovinasto jajce je zasikalo po zraku. Mladenič ga je morda stotinko sekunde še videl, potem se je pa izgubilo in v naslednjem trenutku je že brizgnil iz jezera mogočen gejzir penete se vode.

— Zadel sem! — je zakričal Goodleyu.

Stari pilot je samo prikalil.

— Še eno! — mu je velel.

Mnogi invalidi so prosili za zdravljenje na Golniku, koliko se jih je pa zdravilo, je druga stvar.

GOLNIŠKO ZDRAVILIŠČE NI DRŽAVNO IN NE BANOVINSKO!

V javnosti je vladalo prepričanje, da je golniško zdravilišče državno. Toda zgodilo se je nekaj nepričakovanega. Državni uradnik Vladimir Filipovič iz Splita je pred leti poslal na zdravljenje v golniško zdravilišče svojo hčerko. Bila je sprejeta. Potem je pa prejel račun za zdravljenje. Uradnik se je začudil in pisal upravi, da ne plača, saj je zdravilišče vendar državno. Odgovorili so mu, da niso ne državno in ne banovinsko zdravilišče. Povsem se je nesrečni uradnik obrnil na sodišče. Upravno sodišče v Celju je pozvalo upravo, naj izjavi, čigavo je prav za prav golniško zdravilišče.

Banska uprava je izjavila, da je zdravilišče last »Fonda za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani«, ki se je razvil iz »Komisije za preskrbo vračajočih se vojakov na Kranjskem«. Po prevratu se je naslov komisije spremenil v »Komisijo za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani« in komisija je raztegnila svoj delokrog tudi na ozemlje bivše štajerske. Namen te komisije je bil isti kakor prej. Komisija je z nabiranim denarjem kupila tudi golniško posestvo in ga preuredila za tuberkulozne vojne invalide. Denarna sredstva, ki so se stekala h komisiji, so

dobila ime »Fond za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani«. Ta fond je tudi zemljeknjižni lastnik zdravilišča in posestva na Golniku.

Na podlagi te izjave je upravno sodišče zavrnilo Filipovičev tožbo z utemeljitvijo, da je golniško zdravilišče posebna zdravstvena ustanova »Fonda za preskrbo vračajočih se vojakov«. Odnosi med zdraviliščem (sanatorijem) na Golniku in državo, odnosno fondom, niso bili povsem enostavni; do višine zneska državnega proračunskega kredita, ki je bil dan le za zdravljenje vojnih invalidov, je vodila uprava zdravilišča; kolikor je pa bilo število bolnikov večje, je minister za socialno politiko z odredbo pooblastil financiranje zdravilišča za privatne bolnike »Fond za preskrbo vračajočih se vojakov« z nalogo, da izdatki za te bolnike ne smejo preokracati dohodkov, a prebitek se sme uporabljati le za investicije zdravilišča. Upravnem odboru fonda je načeloval državni funkcionar, upravo so pa vodili državni uradniki. Fond za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani ni prenehal biti posebna pravna oseba in je ne moremo istovetiti z bivšo samoupravno oblastjo in s sedanjo banovino kot juridično osebo.

S tem je pač dokazano, da golniško zdravilišče ni državno in ne banovinsko, ter da po vsej pravici spada med premoženje Narodnega invalidskega fonda, čeprav v novi uredbi ni navedeno.

Flohr je bil v Amsterdamu zadnji

Tako slabo ni še nikoli igral — Krivi so bili svetovni dogodki

Po starosti je četrty med starimi šahovskimi mojstri, ki so igrali na holandskem turnirju, češkoslovaški mojster Salo Flohr, najstarejši izmed petorice mladih mojstrov turnirja. Rojen je bil 21. novembra 1908 tako, da je na Holandskem nekoliko nesrečno zaključil tretje desetletje svojega življenja. Sreča ga je pogostejše tako zapustila. Zibelka mu je tekla v Horodenci, tam daleč v vzhodni Galiciji. Predno je začel hoditi v šolo, je prihrumela vojna vihra z vsemi grozotami. Salo se je moral preseliti. Na Moravskem sta mu umrli roditelja in po dolgem potovanju je prišel s svojim bratom v sirotišnico v Mikulov na Moravskem. Tam mu ni ugajalo, toda rabin mu je obljubil, da ga bo spravil v rodbino, če bo priden in Salo je bil priden. Odlično izvedenja, odlično izverouka, to bi bilo zadoštevilo, toda Salo je imel odlično tudi v vseh drugih predmetih. Zato je prišel kmalu k premožnejšim židom v severni Češki, kjer je končno našel udoben dom. Toda iz usmiljenja sprejeti otrok ni lasten in zato je dobil Flohr na poti v življenje trgovsko šolo in zdaj se preživlja že sam.

Takrat šaha še ni poznal. Samo njegov brat ga je igral, toda Salo z njim ni bil zadovoljen. Čeprav je bil mlajši, mu je očital, češ kako se more ukvarjati s takimi neumnostmi. Sam je sanjal o trgovski karieri in začel jo je najprej v papirni stroki, potem pa v špediciji. In tu ga je sreča drugič zapustila. Služba ni bila stalna, večkrat je bil brez mesta, prostega časa je imel dovolj, samo denarja malo. Nekaj človek mora početi tudi če ničesar ne dela in tako se je Flohr jel učiti šahirski. Igra, ki jo je prej smatral, se mu je tako prikljubila, da se je lotil resnega študija in kmalu je kot šahist opozoril nase svojo okolico.

Uspehi se seveda niso pokazali takoj. Na kongresu v Bratislavi je bil v posttrankem turnirju četrty. Čez dve leti je bil pa že sprejet v memorial Kautskega in čez tri leta si je priboril v njem prvo nagrado. V Fragi ni bilo lahko doseči uspeha in zato so Flohrovi uspehi še kolebali, vendar so

pa vsi šahisti že slutili, da doračša v njem mojster. To je potrdil prvi mednarodni mojstrski turnir v Rogoški Slatini leta 1929, kjer si je priboril Flohr drugo nagrado takoj za Rubinsteinom pred Maroczyjem, Pircem in še desetimi izkušenimi mojstri. To mu je odprlo pot v svet in Flohr se je hitro povzpelo med najslavnejše mojstre.

Nekaj sreče je v tem vendarle bilo, ker je bil prvi iz mlajše generacije. Imel je tudi sicer mlade tekmece samo da so ti sčasoma odpadli, pravi tekmece so pa prišli šele čez nekaj let pozneje. Na turnir je prinesel Flohr poseben slog. To je bila dozdnevno čisto preprosta igra brez velikih zapletljivosti, toda prav v najpreprostejših pozicijah je bil Flohr najbolj izrazit in navadno je presenetil nasprotnika, ko je bil le-ta že zaziban v prepričanje, da hosta končala remis. Razen tega se je naučil Flohr od Capablance hitro pregrupirati figure in v tem je dosegel tako popolnost, da je včasih presenetil nasprotnika na nasprotnem krilu, nego je imel nekaj potez prej osredotočene svoje figure.

Taka taktika, združena s smislom za trdno pozicijo, je zadostovala za nekaj let. Flohr je bil povsod med prvimi, zmagal je v mnogih manjših turnirjih, na Bledu 1951 je bil četrty, v Bernu in Curihu drugi z Euvjem in končno v Moskvi 1935 prvi z Botvinnikom. Največji uspeh je pa dosegel v velikem turnirju v zdravilišču Podjebrad, kjer je bil sam prvi pred Aljehinom.

Potem so se pa neuspehi menjavali z uspehi v turnirjih in na poti k najvišjemu šahovskemu naslovu. Na kongresu mednarodne šahovske federacije l. 1937 je bil proglašen po hudem boju za kandidata svetovnega prvenstva. Malokdo izmed delegatov mu je to privoščil, z njim so simpatizirali samo mojstri iz velikih držav, toda Flohr je bil edini, ki je s svojimi uspehi predpisane pogoje izpolnil. Svoj cilj je pa dosegel samo za nekaj mesecev. Svetovni mojster Euwe je bil sicer pripravljen ubogati mednarodno federacijo, jeni je naslov izgubil in novi svetovni mojster Aljehin je proglasil vse sklepe federacije za neveljavne, kolikor so se nanašali nanj. Hotel je znova igrati s Capablancem, pri katerem je pričakoval najmanjši odpor. Šele ko Capablanc ni hotel igrati z njim se je vrnila sreča k Flohru in Aljehin sam mu je ponudil odlično borbo za leto 1939. Pogoji so bili določeni. Letos v oktobru bi morala biti sklenjena končna pogodba, pa so prišli burni mednarodni in politični dogodki, denarja ni bilo in tako je Flohr že drugič izgubil priliko za odlično borbo.

Nova možnost zanj je bil holandski turnir, toda v šahovskem svetu so okolnosti, ko se ne da dobro igrati niti pri najboljših volji. Flohr je bil zadnji — prvi v svoji šahovski karieri. Nekdo izmed osmih najboljših šahovskih mojstrov je moral biti zadnji in svetovni dogodki so dali Flohru k temu najhujšo dispozicijo. Bil je povsem drugačen Flohr kakor smo ga poznali iz drugih turnirjev, dobil ni nobene partije, pač je izgubljal večkrat, tako kakor še nikoli poprej.

Flohr ni dobil na turnirju nobene partije. To je bila njegova najslabša forma.

P. W.:

V zelenem pecku roman

Bil je tako presenečen, da je zgrabil pilota za ramo in malo je manjkalo, da ga ni potegnil nazaj.

Goodley se je srdito ozrl na mladeniča, ki mu je pa presenečeno pokazal doli. Goodley je pritislil na krmilo in trup letala se je nagnil tako, da je pilot s svojega sedeža dobro videl doli.

Na jezeru je opazil več temnih senc. Bilo je takoj jasno, da so to čolni, ki morda stojijo ali pa se počasi pomikajo proti taborišču.

Med šotiri v taborišču so se prikazovali beli oblaki.

Mladenič je brž odložil letalsko kapo.

— Napadeni so. Slišite napadeni. Oni tam doli ne vedo, da se jim hočejo približati od zadaj.

Goodley je prikalil v znak, da ga razume.

— Fant, prevzemi pilotiranje letala, — se je odločil naenkrat. — Leti v loku nad jezerom, razumeš!

Mladenič se je sklonil nad krmilo. Letalo je imelo namreč dvojne naprave za pilotiranje, tako da ga je lahko pilotiral pilot in za njim sedeti spremeljalec.

Goodley je vstal in odhitel v kabino.